

Değerler Eğitimi ve Okul Etkinlikleri

“En değerli varlıklarımız olan
çocuklarımızın değerleriyle var
olması dileklerimizle...”

Değerler Eğitimi ve Okul Etkinlikleri

DEĞERLER EĞİTİMİ MERKEZİ YAYINLARI

© Eserin Her Türlü Basım Hakkı Anlaşmalı Olarak
Değerler Eğitimi Merkezi Yayınlarına aittir.

Dem Yayınları Ensar Neşriyat Tic. A. Ş. Organizasyonudur.

ISBN : 978-605-4036-39-4

Sertifika No: 17576

Kitabın Adı

Değerler Eğitimi ve Okul Etkinlikleri

Yazar

Muhammet YILMAZ

Yayına Hazırlayan

Hüseyin KADER

Baskı-Cilt

Pasifik Ofset

Cihangir Mh. Güvercin Cd. Baha İş Merkezi

Haramidere - Avcılar / İstanbul

Tel: 0 212 412 17 00

Sertifika No: 12027

1. Basım

HAZİRAN 2013 / 2000 adet basılmıştır.

İsteme Adresi

Oruçreis Mahallesi 12. Sokak No: 40/42 Esenler/ İstanbul

Tel : (0212) 491 19 03 – 491 19 04 Faks : (0212) 491 19 30

www.ensarneyriyat.com.tr ensar@ensarneyriyat.com.tr

Kullanılan;

© Diomedes66 | © Dzain | © Smilla | © Strelok | © Ketrin | © Atanasis | © Kotiki | © Rushour | © Stuartmiles |

© Junial | © Lostbear | © Rjimiz | © Cimedia | © Maszas | © Diomedes66 | © Reno12 | © Photointrigue |

görselleri <http://www.stockfreeimages.com/> "http://www.dreamstime.com/" adreslerinden alınmıştır.

Değerler Eğitimi ve Okul Etkinlikleri

Muhammet Yılmaz

MUHAMMET YILMAZ

1965 yılında Rize'nin Çayeli ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Rize'de tamamladı. 1989 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı yıl başladığı öğretmenlik hayatına halen GÜngören Ergün Öner-Mehmet Öner Anadolu Lisesi'nde Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmeni olarak devam etmektedir.

Öğretmenlik mesleğinin yanı sıra Milli Eğitim Bakanlığı ve çeşitli sivil toplum örgütlerinde öğretmenlere ve eğitim fakültesi öğrencilerine yönelik seminer ve konferans çalışmaları yapmaktadır. Ayrıca, "Oyuncaklarım" dediği görsel öğrenme nesneleri üreten kişisel internet sitesi www.muhammetyilmaz.com'da yayınlamaktadır. Eğitim öğretim uygulamaları ile ilgili sempozyumlarda sunduğu tebliğleri ve yayınlanmış makaleleri vardır.

ÖNSÖZ

Çağımızda insanlık değerlerinde bir aşınma ve yozlaşma görülmektedir. İnsanlık adalet, merhamet, iyilik, sevgi, saygı, vefa gibi insanı insan yapan, toplumun barışını sağlayan değerlerden uzaklaşmıştır. Ülkemizde de asırlar boyu insanlarımızı bir arada tutan, hayatımıza anlam ve amaç katan pek çok değer kaybolmaya yüz tutmuştur. İnsanlığın geleceğini tehdit eden bu kötüye gidişi durdurmak ve sahip olduğu değerleri yeniden yaşanır hale getirmek için değerler eğitimi uygulamalarına ihtiyaç vardır.

Değerler eğitimi, yaklaşık yarım asırdan beri başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere bazı ülkelerde uygulanmakla birlikte ülkemizdeki geçmişi yaklaşık on yıllık bir süreyi kapsamaktadır. Birkaç yıl öncesine kadar, ülkemizdeki akademik çalışmaların yanında sadece bazı özel okullarda geliştirilen programlarla değerler eğitimi etkinlikleri yapılmaktaydı. Birkaç yıldan beri Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda da değerler eğitimi faaliyetleri yapılmaya başlanmıştır.

Değerler eğitimi Türkiye'de ilk olarak Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi gibi ders programlarına girmiştir. Ancak konuya dikkat çekmesi açısından en önemli gelişme 18. Millî Eğitim Şurası'nda değerler eğitimi ile ilgili kararların alınması olmuştur. Bu kararların ardından Millî Eğitim Bakanlığı'nın yayınladığı genelgeler ile İl Millî Eğitim Müdürlükleri değerler eğitimi ile ilgili çalışmalar başlatmışlardır. Değerler eğitimi çalışmalarını fedakârca yürüten öğretmenlerin en önemli sorunu yeterli bilgi, belge ve etkinliğe sahip olamamaktır. Bu çalışma, değerler eğitiminin anlamını, önemini, işlevini kısaca ortaya koymakta ve buna ek olarak sevgi, saygı, hoşgörü ve doğruluk konularıyla ilgili etkinlik örnekleri, afiş, broşür, pano nesnesi gibi görsel öğrenme materyal örnekleri içermektedir.

Bu çalışmayı başlatmam ve devam ettirmem konusunda beni sürekli teşvik eden değerli dostum Gökhan ERENOĞLU'na, yoğun çalışma sürecinde beni anlayışla karşılayan sevgili çocuklarım Esmanur ve Gülnihal'e ve biricik hayat arkadaşım, eşim Nimet YILMAZ'a teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Muhammet YILMAZ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	5
DEĞERLER EĞİTİMİ.....	11
Değerler Eğitimine Duyulan İhtiyaç.....	11
Değer ve Değerler Eğitimi Nedir?	12
Değerler Eğitiminin İşlevi	12
Değerlerin İnsana ve Topluma Kazandırdıkları	14
Değerler Eğitiminin Yerel ve Evrensel Boyutu.....	15
Değerlerin Bazı Özellikleri	15
Değerlerin Sınıflandırılması	16
Okullarda Değerler Eğitiminin Gerekliliği	16
Okulda Değerler Eğitiminde Kullanılabilecek Bazı Yaklaşımlar.....	18
Okulda Değerler Eğitiminde Kullanılabilecek Bazı Yöntem ve Teknikler	19
Okulda Değerler Eğitiminde Uyulması Gereken Temel İlkeler.....	20
Okulda Değerler Eğitiminin Başarıya Ulaşma Şartları	21
Okulda Değerler Eğitiminde Kullanılabilecek Bazı Nesnelere ve Etkinlikler	22
Kaynakça.....	25

SEVGİ TEMASI	27
Sevgini Paylaş Okul Etkinliği.....	29
Hangisi Daha Önemli Etkinliği	32
Sevgi ve Merhamet Kısa Film Etkinliği	34
Sevgiyi Paylaşmak ve Yaşatmak Tutum Ölçeği.....	35
İyi Dilekler Etkinliği	37
Sevgi Kavram Haritası Etkinliği	40
Sevgi Teması Afiş, Broşür ve Pano Nesneleri.....	43
SAYGI TEMASI.....	62
Önce Saygı Okul Etkinliği	63
Hangi Davranışlar İnsana Saygıdır? Etkinliği.....	66
Nasıl Saygılı Olurum? Etkinliği.....	69
Saygılı mıyım? Etkinliği	71
Saygılı Davranışı Bulalım Etkinliği	73
Saygı Nedir? Kavram Haritası Etkinliği.....	76
Saygı Teması Afiş, Broşür ve Pano Nesneleri.....	79
HOŞGÖRÜ TEMASI	102
Ona İhtiyacımız Var: Hoşgörü Etkinliği.....	103
Hoşgörü Deryası Bilginlerimiz Etkinliği	106
Doğru Ol! Şiir Etkinliği.....	108
Hoşgörü Nedir? Tablo Etkinliği	110
Hoşgörüsüzlük Nedir, Neler Hoşgörüsüzlüktür? Etkinliği.....	113
Hoşgörülü Davranışı Bulalım Etkinliği	116
Hoşgörülü müyüm? Etkinliği.....	118
Hoşgörü Teması Afiş, Broşür ve Pano Nesneleri	120

DOĞRULUK TEMASI	142
Doğruluk ve Dürüstlük İnsanı Yüceltir Okul Etkinliği	143
Mehmet'in Hataları Hikaye Etkinliği	146
Dürüstlük Bir Erdemdir Hikaye Etkinliği.....	147
Doğru Ol! Etkinliği.....	151
Et Nerede? Etkinliği	153
Doğru dürüst müyüm? Etkinliği.....	155
Eğrisi Nedir? Etkinliği.....	157
Doğruluk Teması Afiş, Broşür ve Pano Nesneleri.....	160

DEĞERLER EĞİTİMİ

İnsanın varlıklar içinde seçkin bir yeri vardır ama bununla beraber eğitime de muhtaçtır. İnsanın eğitimi terbiye kavramı ile daha iyi ifade edilir. Terbiye, insanı kendine zarar verecek davranışlardan, toplumun huzurunu bozacak tutumlardan alıkoymaya yöneliktir. Terbiye, bireyi kendine ve diğer insanlara faydalı olacak bir kişi haline getirmektir.

Toplumların yüzyıllar boyunca oluşturdukları bazı davranış biçimleri vardır. Bu davranış biçimlerinin bir kısmı alışkanlık haline gelmiştir, bir kısmı da bilinçli davranış biçimleridir. Toplumlar huzur ve barışını sağlayacak davranış biçimlerinin yaşamasını ve nesilden nesile aktararak devam etmesini isterler. Toplumların tarihsel birikimi olan bu davranış biçimleri ya da alışkanlıklar, bireyin kendini veya toplumun bireyi kontrol etmesi amacıyla yöneliktir. Yani birey toplumda kabul gören davranışlara ulaşmak için kendini kontrol ederken, toplum da bir yandan bireyi kontrol altında tutar.

Değerler Eğitimine Duyulan İhtiyaç

Çocuklar gördüklerini yapma eğilimindedirler. Bu sebeple içinde buldukları ve büyüdüğü ortamlardan etkilenerek duygu, düşünce ve davranış biçimleri oluştururlar. Çocukların esas eğitimlerini ailelerinden aldıkları yadsınamaz bir gerçektir. Ancak modern zamanların yaşam tarzı, aile yapısında ve aile fertleri arasındaki ilişkiler konusunda bir farklılaşmanın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Büyük aileler çekirdek aileye dönüşmüş, çocuklarına daha fazla zaman ayırabilen anne babalar, yerini, çalıştığı için çocuklarının eğitim ve terbiyesine yeterince zaman ayıramayan anne babalara bırakmıştır. Eskiden çocuklar birlikte yaşadıkları aile büyüklerinden doğal yollarla eğitimlerini alırlardı. Ancak, içinde bulunduğumuz çağda çocukların aileden ve toplumdan doğal yollarla eğitimlerini alma imkânları ortadan kalkmıştır. Çocukların eğitim ihtiyacı konusunda ortaya çıkan bu açığın, devlet eliyle veya devletin denetimindeki özel kurumlar aracılığıyla okullarda karşılanması yoluna gidilmiştir. Özellikle yoğun çalışma koşulları sebebiyle çocuklarının eğitimine yeterince zaman ayıramayan ebeveynlerin kreşlere, anaokullarına ve okullara sığınmalarının altında bu ihtiyaç yatmaktadır.

İyi eğitilmiş bireyler hem kendi mutluluklarına hem de toplumsal barışa katkı sağlarlar. Toplumların yaşadığı sosyal sorunların önemli bir kısmı, çocukların iyi bir terbiyeden geçmemesinden kaynaklanır. Anne babalar çocuklarının iyi bir eğitim almasını ve böylece iç huzuru yakalayan ve insanlara faydalı bireyler olarak yetişmelerini arzu ederler. Bu hedeflere ulaşabilmek ve bazı toplumsal sorunlardan kurtulmak için hem ailelerin hem eğitimcilerin hem de devlet yöneticilerinin yöneldikleri konuların başında değerler eğitimi gelmektedir. Değerler eğitimi artık birey ve toplumlar için bir ihtiyaç haline almıştır. Bu sebeple değerler eğitimi konusunda ailelere, öğretmenlere, okullara ve devleti yönetenlere önemli görevler düşmektedir.

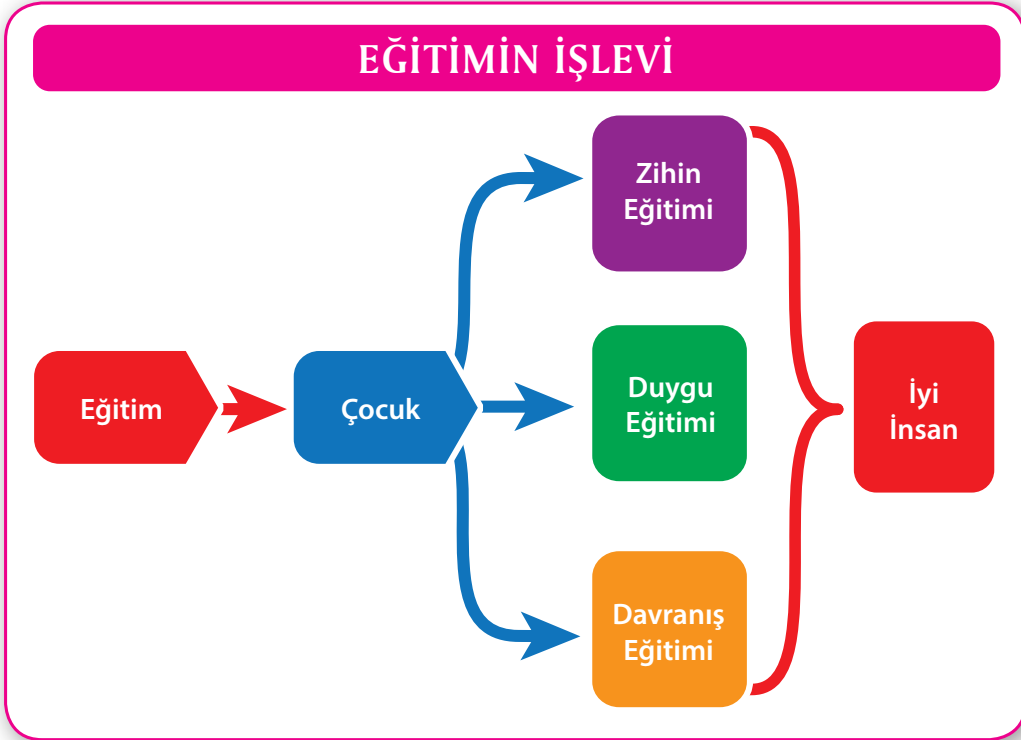
Değer ve Değerler Eğitimi Nedir?

Değerler eğitimi aynı zamanda bir karakter eğitimidir. Yani değerler eğitimi ile amaçlanan şey sağlam karakterli nesiller yetiştirmektir. Eğitim, önceden belirlenmiş amaçlara uygun olarak bireyleri yetiştirmektir. Eğitimle kazanılan bilgi, duygu, düşünce ve davranışlar bireyin karakterine de etki eder. Türk Eğitim Sistemi toplumun temel değerlerinin çocuklara kazandırılmasını amaçlar. Bu durum Türk Millî Eğitim Temel Kanunu'nun genel amacında "...millî, ahlâkî, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan..." şeklinde ifade edilmiştir.

Değerler insanın duygu, düşünce ve davranışları ile ilgilidir. O halde değer nedir? **Genelde değer bir şeye önem kazandıran ölçüdür.** (Hökelekli, 2011, s. 193). Değer kavramı çok değişik şekillerde tanımlanmakla birlikte, "**Bir toplum, bir inanç, bir ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahi kaynaklı her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kural ya da kıymetler.**" (Çelikkaya, 2006, s. 168) olarak tanımlanabilir.

Değerler Eğitiminin İşlevi

Değerler eğitiminin işlevi eğitimin genel işlevi ile çok yakından ilişkilidir. Bütün eğitim sistemleri iyi insan yetiştirmeyi amaç edinmiştir. Eğitim sistemleri amaçlarına ulaşmak için zihinsel, duygusal ve davranış açısından birey üzerinde işlemlerde bulunur. Bu işlemlerin hedefi bireyde istendik davranış değişiklikleri meydana getirmektir.

Eğitim faaliyetlerinin hedefine ulaşması çok farklı etkenlerin bir araya gelmesiyle mümkündür. Ancak bu etkenler içinde en önemli olanlardan biri, öğretmen unsurudur. Öğretmen bütün planlama ve çalışmalarını öğrencinin zihinsel, duygusal açıdan ve davranış açısından eğitilmesi üzerine yoğunlaştırmalı ve onda sürekli davranış değişikliğini meydana getirecek bir zihin haritasına sahip olmalıdır. Öğretmen bu zihin haritasına ne kadar bağlı kalır, ona ne kadar uygundur, o kadar başarılı olur.

Eğitim bireye hitap ederek onu belli bir noktaya ulaştırmak ister. Bireyler de toplumu oluşturduğuna göre, doğal olarak eğitimin bireyi ulaştırmak istediği noktaya toplum da ulaşmış olur. Eğitim bir terbiyedir. Eğitim bireyi zihinsel, duygusal ve davranışları açısından terbiye eder. Eğitim, bu terbiye sürecinde bireyin davranışlarında olumlu bir değişiklik meydana getirme çabasıdır. Örneğin eğitim, bireye doğru düşünmeyi, empati kurmayı öğretirken onu zihinsel terbiyeden geçirmiş olur. Bireyin sevgi, merhamet ve paylaşma duygularını geliştirmesi eğitim sayesinde olur. Bireyler temiz olmayı, adaletli olmayı eğitim sayesinde öğrenirler ve yine eğitim sayesinde uygularlar. Burada önemli olan nokta bu konuların öğretiminin değil eğitiminin yapılmasıdır. Eğitim olmadan çocuktan bu davranışları gerçekleştirmesi beklenemez. Doğru düşünen, empati kuran, seven, merhamet eden, paylaşan, temiz ve adaletli olan ve bunlar gibi ahlaki birçok değeri özümseyerek yaşayan bir insan "iyi insan"dır. Bütün eğitim sistemlerinin gayesi iyi insan yetiştirmektir.

Eğitim sisteminin 'iyi insan' hedefine ulaştığının anlaşılabilmesi için iki soruya cevap vermesi gerekir. "Eğitim gören insan bu eğitim süreci sonunda iç huzuruna kavuşmuş mudur?" ve "Eğitim gören insanlardan oluşan toplumlarda, bu eğitim süreci sonunda bir barış ortamı oluşmuş mudur?" Eğer bir eğitim süreci sonunda mutlu bireyler ve barış içinde yaşayan bir toplum meydana gelmişse bu eğitim başarılı olmuş demektir.

Değerler bir yandan toplumsal sistemin kurallarını oluşturmak için zemin hazırlarken, diğer yandan da bireylere seçenekler sunarak onların beklentilerine karşılık geliştirirler. Bir toplumda eğer değerler ortaksa, bu değerler sosyal yaşamı düzenleyerek bireyler arasındaki bağlılığı artırır. Toplumdaki değerlerin birbirinden farklı olması kişiler, kuşaklar veya farklı toplumsal kesimler arasında çatışmalara yol açabilir. Değer farklılıklarının yol açtığı çatışmaların çözüme kavuşturulması da yine evrensel değerlerle gerçekleştirilebilir. Toplumsal barış ve uzlaşmayı bir değer olarak benimseyen bireylerden oluşan toplumlarda, ortaya çıkması muhtemel çatışmaların çözümü daha kolay olacaktır.

Değerler, kültürel, millî, dinî, insanî veya evrensel olarak nitelendirilebilir. Eğer bir değer toplumda yaygın olarak kabul görmüşse bu değeri toplumsal değer olarak nitelendirmek de mümkündür. Her değerın bir kaynağı vardır. Kültürel ve millî değerler o toplumun birikimlerinin bir ürünüdür. Daha çok örf, adet, gelenek, görenek veya töre kavramlarıyla ifade edilirler. Dinî değerlerin kaynağı da o toplumun benimsediği din ve inançlardır. İnsani veya evrensel değerler toplumdan topluma çok değişmeyen, tüm insanların yaratılıştan getirdikleri veya tarihsel birikimleriyle oluşan ortak değerlerdir.

Değerlerin işlevi aynı zamanda "Nasıl bir insan?" sorusuyla yakından ilişkilidir. Nasıl bir insan yetiştirilmek isteniyorsa değerlerin işlevi de o şekilde olmalıdır. Eğitim bütün dünyada daha çok devlet eliyle yürütülmektedir. Ülkelerin resmi ideolojileri veya eğitim sistemlerinin yaklaşımı, kendi istedikleri insanı yetiştirmek için programlar geliştirir. İyi okullar bitirmiş, başarılı, ekonomik anlamda kazancı yüksek, meslek sahibi, toplumda önemli bir statüye sahip olabilecek bir insan yetiştirmek mi? Yoksa, sorumluluk sahibi, kendini bilen, özgüveni yüksek, toplumsal bilinci gelişmiş, toplumun çıkarlarını kendi çıkarlarının üstünde gören, mutlu olmayı bilen, kendine, ailesine, milletine ve tüm insanlara faydalı bir birey olacak insanı yetiştirmek mi? Belki de bu ikisini dengeleyecek bir insan yetiştirmek? İşte stratejik olarak üzerinde durulması gereken konu budur. Biz eğitimcilerin ve ülkeyi yönetenlerin vereceği karar, gelecekteki insanımızın özelliklerini belirlemekte etkili olacaktır.

Değerlerin İnsana ve Topluma Kazandırdıkları

- a. Değerler bireye amaç ve yön tayin ederler. Birey, hangi değerleri benimsemişse o değerlerin amacına doğru hareket etme eğilimindedir. Bu sebeple toplumun geniş katmanlarına verilecek değerler eğitiminin, bir milletin amaçlarını ve gelecekteki yönünü de tayin edeceği unutulmamalıdır.
- b. Değerler bireylerin davranışlarını yargılamaya yardımcı olur. Bireyler yaptıkları davranışları vicdan muhasebesi veya toplumsal etki sebebiyle yargılamak isterler. Bu yargılama için başvurulacak ölçülerin başında değer

ler gelmektedir. Bu anlamda toplumsal değerler bireylerin davranışlarını kontrol etme işlevini de yerine getirir.

- c. Değerler aynı zamanda birer norm niteliğindedir. Değerler, bireyin başkalarından ne beklemesi gerektiğini ve kendisinden ne beklediğini bilmesini sağlar. Değerlerin bu işlevinin yerine gelebilmesi de ancak değerler eğitimi ile mümkün olur.
- d. Değerler bireyin doğru ve yanlış, haklı ve haksız, hoş giden ve gitmeyen, ahlâkî ve ahlâkî olmayana ayırt etmesini sağlar.

Değerler Eğitiminin Yerel ve Evrensel Boyutu

Bir toplumun sadece kendi millî değerlerini benimseyip kabul etmesi veya sadece bunun eğitimini vermesi, evrenseli yakalayamamak anlamında olumsuz sonuçlar doğurabilir. Aynı şekilde sadece insani veya evrensel değerlere sahip olmakla yetinen toplumların da bir yozlaşma ile karşılaşmaları muhtemeldir. O halde yerel değerleri koruyarak evrensele ulaşmak, evrensel değerlerin bilincinde olmak, daha doğru bir yaklaşım olarak görülebilir. İnsanlık tarihinde toplumların kendi değerlerini diğer toplumlara ihraç etmek gibi bir çaba içine girdiklerini söyleyebiliriz. "Kültür emperyalizmi" ifadesi tam da bu anlamda kullanılmaktadır. Birçok unsuru içinde barındıran kültür emperyalizmi, önce değerleri ihraç ederek toplumları ekonomik anlamda sömürme amacı güder. Ama bu çalışmalar sadece ekonomik değil, dini veya ideolojik bir amaca yönelik de olabilir. Bu sebeple, Türk Millî Eğitim Sistemi içinde değerler eğitimi verilecekse, işin yerel ve evrensel boyutları iyi tahlil edilmeli, buna göre yeni stratejiler geliştirilmelidir. Bu stratejilerin ana eksenini, yerel ve olumlu değerleri korunmak, evrensel değerlerin farkında olmak ve onlardan yararlanmak olmalıdır. Ayrıca yerel değerlerin evrensel değerlere katkı sağlaması konusunda da çalışmalar yapılmalıdır.

Değerlerin Bazı Özellikleri

Her değerın kaynağı farklıdır ve kendine özgü özellikleri vardır. Bununla beraber genel anlamda değerın özelliklerinden bahsedilebilir.

- a. Değerler öğrenilebilir ve öğretilir olgulardır. Doğuştan getirilmezler ve her insanda aynı değildirler. Bu anlamda değerler, eğitimin ve terbiyenin bir konusudur. Bireylerin toplumsal değerlere uygun davranmasını sağlamak ancak değerler eğitimi ile mümkün olur.
- b. Değerler insanların duygu, düşünce, tutum ve davranışlarını etkilerler. Değerler eğitiminin ağırlık noktasını duyuşsal eğitim alır. Duyuşsal eğitim tutum geliştirmeye yöneliktir. Bu eğitim duygu ve düşüncelerin, dolayısıyla tutum ve davranışların eğitimini sağlar.
- c. Değerler insana özgüdür, insanı insan yapan ve onu diğer canlılardan ayıran nitelikler taşırlar. İnsanın diğer canlılardan farkının farkına varması

önemli bir aşamadır. İnsan olmanın farkına varmanın bir yolu da değerler eğitiminden geçer.

- d. Her toplumun kendine ait kültürü olduğu gibi her kültürün de kendine ait değerleri vardır. Toplumlar çok uzun zaman dilimlerinde kendi kültürlerini oluştururlar. Kültür de dinamik bir yapıya sahiptir. Bu nedenle kültür, hem değerlerini oluşturur hem de oluşmuş değerlerde değişmelere yol açabilir.
- e. Değerler toplumdaki topluma değişebilirler. Bu doğal bir durumdur. Değerlere kaynaklık eden etkenler, toplumdaki topluma farklılık gösterdiğine göre toplumların değerleri de birbirinden farklı olacaktır. Ancak toplumların ortak değerleri de vardır. Ayrıca evrensel değerlerin bir kısmı da toplumlar için ortak normlardan oluşabilirler.
- f. Değerler bireyden bireye farklı algılanabilirler. İnsanların olay ve olguları algılamaları nasıl birbirinden farklıysa değerleri algılamaları da farklıdır. Anne babaya saygı bireyden bireye farklı anlamlar ifade eder. Bu sebeple bir değer olarak saygı da farklı algılamalara müsaittir.
- g. Değerler zamanla değişebilirler. Çağın ve coğrafyanın şartları değerlerin değişmesine veya zamanla farklı anlamlandırılmalarına sebep olabilir. Eskiden kanaatkârlık daha yaygın bir değer olmasına rağmen zamanımızda ise daha fazlasına sahip olmaya yönelik değerler ön plana çıkmaktadır. Eskiden itaatkâr olmak makbul iken günümüzde ise sorgulama anlayışının bir değer haline geldiği söylenebilir.

Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler farklı anlayışlara göre sınıflandırılabilir. Bireysel değerler, grup değerleri ve sosyal değerler şeklinde sınıflandırılabilir gibi, bilimsel, ekonomik, politik, kültürel ve dinî değerler olarak da sınıflandırılabilir.

Bir başka açıdan ise değerler çeşitlidir. İnsanî, ahlâkî, estetik, millî ve evrensel olarak ifade edilebilir. Değer, çeşitleri açısından farklı anlamlar kazanabilir ve farklı şekillerde ifade edilebilir. Meselâ ahlâkî değerler iyi, kötü, doğru, yanlış şeklinde ifade edilirken, sanatsal değerler güzel veya güzel değil ifadeleriyle, dini değerler ise helal, haram, günah veya sevap kavramlarıyla değerlendirilirler.

Bazı durumlarda aynı değer hem ahlâkî hem de dinî anlamlar taşıyabilir. Mesela doğru sözlülük ahlâkî açıdan iyi olarak nitelendirilirken, dinî değer olarak ise sevap şeklinde ifade edilebilir. Bazen sanatsal bir değer ifade eden bir olgu dinî veya kültürel açıdan olumlu bir değer ifade etmez. Mesela erotik bir resim sanatsal açıdan bir değer ifade edebilir ama dinî veya kültürel açıdan bir değer ifade etmez hatta değersiz bir olgu olarak bile algılanabilir.